

NŐ

FEMINISTA FOLYÓIRAI

Megjelenik egyelőre minden hó 15-én :::

Ára 40 fillér

Előfizetési ára: egész évre 5, félévre 2.50 K

Asszonysors fordulóján.

Írta: gróf Teleki Sándorné.

Csak négy hónapja, hogy hazánk asszonyai a háborús évek tenger keserűségéből némi remény tudatára eszméltek. Néhány napon belül nagyot fordult a világ: hirtelen »sudárba szökkent«, amit csaknem másfél évtized nehéz munkájával fáradságosan, küzdelmek között, gúnyjal és üldözéssel szembeszállva elültettünk. Felcsillant előttünk az a remény, hogy ennek az országnak, amelyért oly sokat dolgoztunk és oly nagyon szenvedtünk, valóságos polgárai leszünk: beleszólhatunk saját és polgártársaink sorsának intézésébe, nem leszünk többé néma eszközei a férfipolitikának.

Nem tétlen reménykedésben töltöttük a 4 hónapot, amely azóta eltelt: ismertük kötelességünket a demokratikus irányzattal szemben és ott voltunk mindenütt, ahol a korszakalkotó reform megvalósulásának akadályait csökkenthetjük.

Aggódó reménységgel várjuk a most következő, sorsdöntő napokat és kérdés-kérdés után tódul tollunkra:

meghozza-e a törvénytervezet, amiért becsülettel és önfeláldozóan oly sokáig küzdöttünk: a nők minden rétegére kiterjedő aktív és passzív választójogot?

nem kell-e rögtön ismét új küzdelembe fognunk, ahelyett hogy már kivehetnők részünket az ország újjáépítésének elkerülhetetlen, a jövő századokra kiható munkájából?

beküldhetjük-e majd képviselőinket, az asszonysors hivatott szakembereit abba a parlamentbe, amely az új Magyarország megteremtését tűzi ki célja gyanánt?

mellénk áll-e a komoly hazai sajtó, pártkülönbség nélkül behódolva annak az elemi igazság-követelménynek, hogy Magyarország társadalmának nagyobbik fele, a gazdasági életnek a háború alatt fentartója, részesüljön mindazokban a dolgokban, amelyek a demokratikus állam polgárait megilletik?

megértik-e a képviselő urak és főrendek pártkülönbség nélkül, hogy ha komoly munkát szándékoznak végezni, akkor nem csak meg kell szavazniuk a nők összes rétegeinek választójogát és választhatóságát, de egyenesen követelniük kell azt?

Mi partköziek vagyunk; erre kötelez, nagyon helyesen, a Nők Választójogi világszövetségének alapelve, mert nem egy és pártoknak, hanem az egész emberiségnek érdeke, hogy a nők bevonuljanak minden ország parlamentjébe és meghonosítsák a művelt nemzetek későbbi békés megegyezését és az országok belsejében a szociálpolitikát.

Egyoldalú demokrácia?

Írta: Szegvári Sándorné.

A magyar nőmozgalom, amióta szervezeten működik, kénytelen volt hadban állni valamennyi magyar kormánnyal. Fejérvárytól Tiszáig. Mert éppen amióta szervezett magyar nőmozgalom van azóta lett a választójog kérdése országunk politikájának sarkpontja.

Hadakoztunk tehát minden kormánnyal, mely választójogi reformra készült, választójogi javaslatot benyújtott és továbbra is meghagyni kívánta és meg is hagyta a magyar asszonyt politikai jogfosztottságában.

Az Eszterházy-Wekerle-kormány az első, mely előtt meghajtjuk zászlónkat, amióta, értesüléseink szereztek, bizonyosra vehetjük, hogy Vázsonyi Vilmos választójogi törvényjavaslata magában foglalja a nők választójogát is.

A politikus, ki a nőt évezredek bilincseitől megszabadítja, ezzel tette meg a legdöntőbb lépést az ország igazi demokratizálása felé.

Ha pedig kicsinyesség nélkül keresztül is viszi a Wekerle-kormány a nagy reformot, ha nem akarja majd a nők jogainak új borát korhadttal elítéletek régi tömlőibe tölteni, ha prófétai szemmel a jövőbe tekintve, országot boldogító, világot megváltó igazságot fog majd szolgáltatni az új törvény, akkor ez a kormány örök dicsőséget is szerez magának.

Mert a történetíró a sűrű, névtelen alakok sokaságából, a kezdeményezőit, a bátor úttörőket emeli ki, az ő homlokát koszorúzza hervadhatatlan bájjal.

Három tényezőnek köszönhető főleg a nagy változás, mely a közfelfogásban és a politikusok felfogásában a nő társadalmi értékelése tekintetében beállt:

A sok éven keresztül mind nagyobb méreteket öltő, az egész országot behálózó feminista-agitációnak, mely az elméket az eszme befogadására, a követelés vállalására képessé tette, a nő nagy térfoglalásának a hivatásos munka minden ágában a világháború alatt és a feministák őszinte és bátor, nagyszabású padfista mozgalmának.

Ha van valami, ami a világháború szörnyűségei közepette bizó reményt válthat ki a vergődő küzdő asszony lelkéből, akkor ez a valami az, ami 1917. júniusában velünk, magyar asszonyokkal megtörtént.

Mint egy káprázatos fénysugár a sötét éjszakában, úgy villant fel előttünk egyszerre a közeli lehetőség a politikai felszabadulásra, a lehetőség, hogy asszonyi szervezetségünket egy közeli jövőben, holnapután, talán már holnap a gyermekeink megmentése, a világmentés szolgálatába állíthatjuk.

Az öröm poharából azonban nem sokáig maradtak el az ürömsöppek.

Aki ismerj felfogásunkat, hallotta szónokainkat, olvasta beadványainkat, annak nem kell magyarázgatnunk, hogy az igazságosság szempontjából és valamennyi osztály érdekképviselőjének feltétlen szükségessége szempontjából minden cenzust helytelennek tartunk!.

Először olyan hírek keringtek, mintha csak a hivatásos, kenyérkereső munkát végző asszonyt, olyan asszonyt, aki férfimódon dolgozik — mondta szószerint egy politikus — kívánna a kormány választójoggal felruházni, a háziasszonyt, a család körül dolgozó asszonyt pedig nem. E teljesen téves és igazságtalan felfogással is agitációnk csakhamar meg tudott küzdeni. Mily rövidlátók az em-

berek és néha a legjobb akaratú politikusok is! A Háború könyörtelen kénytelensége megtanította a férfit is, rákényszerítette a férfit is, hogy megbecsülje, elismerje a nő képességét és készségét a kulturmunka elvégzésére. Még így is, még évezredek elnyomás, még ily hiányos előképzés mellett is!

Pedig ez a munkaképesség, ez a munkakészség megvolt ezekben a nőkben a háború kitörése előtt is és megvannak ezek az erők és ezek az erények azokban az asszonyokban is, akik ma még kénytelenek differenciálatlan házimunkát végezni. Nekik már azért is kell a választójog, hogy kulturmunkára való teret és nevelést kivívjanak a maguk és leányaik számára a világ összeomlása nélkül is.

Fokozott aggodalmat keltett bennünk, mikor arról értesültünk, hogy a választójogot a nőknél egy magas értelmi cenzushoz kívánják kötni. Ez a megszorítás a nők egész osztályát zárna ki a választójogból.

Az ipari munkásnőt, kit a szellemi téren dolgozó asszony mellett mint nemzetfentartót magasztalt minden politikai szónok, vajjon ki lehet-e hagyni az új politikai jogokból? És a parasztasszony, aki Magyarországon a világháború alatt szántott, vetett és aratott is, most ne arasson, mikor férfiak és nők új politikai jogainak gyümölcserését éljük?

Ha pedig a politikai jog eszköz és fegyver az elhagyott, a szegény, a szenvedő és éhező számára, akkor nem szabad megfeledkezünk arról, hogy erre az eszközre és erre a fegyverre elsősorban a proletár-feleségnek, a proletár-anyának van szüksége.

Mert ő az, aki ennek a háborúnak csak a szörnyűségeit, csak a könnyeit, csak a vérét látta. Az ő munkáját nem fizetik jobban, az élelmi- és fogyasztási cikkek drágasága és hiánya őt sújtják legborzasztóbb módon; ha az ő szenvedéseinek hangot tudna adni és a politikai jog majd módot ad rá, akkor ez a jankiáltás talán majd elriasztja a legmakacsabb háborúcsinálót is végzetes »működésétől«.

Nem, nincs az asszonyoknak oly csoportja, melynek ne volna szüksége politikai jogokra, nincsen olyan, melynek politikai hajtóerejére ne volna szüksége a társadalomnak.

Hogy a nők választójogának kiterjesztésére vonatkozólag lesznek küzdelmeink, hogy ezen a téren nem is következhetik be egyhamar a leszerelés, ezt körülbelül tudtuk.

Ismertük a magyar konzervatív társadalom felfogását és láttuk ezt a felfogást a férfiakkal szemben is érvényesülni. De még e felfogás hasznosan alkalmazott logikáját is hiába keressük akkor, mikor azzal állnak elő nekünk, hogy első lépésnek a nők elégedjenek meg az aktív választójoggal, tartsák természetesnek, hogy azok, akik közülük — gondos válogatás után — választójogot kapnak, maguk ne legyenek választhatók, voksukat pedig csak férfi jelöltekre adhatják le.

Ez magyarul annyit jelent, hogy a régi és új férfi-választók legutolsója is érdemes arra, hogy képviselő lehessen, ha polgártársai bizalmát elnyeri, de az asszonyok között a legderékabb, a legképzettebb sem alkalmas a törvényhozói tisztségre.

Ezt jelenti ez az intézkedés a női nem megbecsülése tekintetében, most már mit jelentene a politikai gyakorlatban?

Nem akarjuk lebecsülni az aktív választójog értékét sem, de annyi mégis egész bizonyos, hogy csupán csonka politikai jog alapján e nőmozgalom fajpolitikája.

szociálpolitikája és pacifista külpolitikája szélesmedrű kezdeményezéséről sem lehetne szó.

A háború-, prostitúció- és alkoholmentes társadalom megvalósítására pedig csak oly népek törvényhozása lesz hivatva, melyek parlamentjeiben elég nagy számban női törvényhozók fognak ülni. De még precedenst sem hozhatnak fel e különös és kínosan meglepő eszme felkaroló felfogásuk mellett. Az utolsó évtizedekben a nők úgy Amerikában, mint Európában, ha választójogot elnyertek, teljes és csorbítatlan politikai jogokat kaptak, a férfiakal egyenrangú polgárok lettek. Egyetlen kivétel Hollandia, ahol azonban passzív választójogot kaptak.

Ha ezt Finnország, Dánja, Norvégia, Anglia kitűnő eredménnyel és nyugodt reménnyel elviselte, akkor Magyarországra nézve sem fog vészes következményekkel járnai az a körülmény, hogy a nő a képviselőnek megválasztható lények közé fog tartozni. De félre minden tréfával! Aki őszintén kívánja a nők politikai közreműködését, aki igaztalannak és károsnak látta az ő kizárását a közéletből, aki komoly politikai munkatársat kíván benne megnyerni, aki nemcsak azért kívánja a nő politikai jogait, hogy őt mint szervezőt bizonyos pártpolitikai célok mögé soroztassa, az becsületes és csorbítatlan polgárjogot adjon neki.

Mert csak így leszünk képesek egész friss és romiatlan politikai energiánkat, az anya fajszeretetéit és erélyes élniakarását döntő tényezőnek belevinni abba a nagy harcba, melyre a szabad férfi készül és melyből csak a szabad nő segítségével fog győztesen kikerülni. Mert arról van szó: ki kell végül menteni az emberiség hajóját a viharból, a vértengerből, melybe belefulladásra készül.

És ha ezt akarják a vezető magyar államférfiak, akkor meg fogják adni a magyar asszonynak azt a mit a sorsdöntő órákban számára követelünk: a teljes és csorbítatlan politikai jogegyenlőséget.]

A jelképes női választójog.

Írta: Gerő Ödön.

Nem tudom, ünnepre készülődhetem-e, meglesz-e a nők választójoga. H készülődést már harminc év óta várom, azóta dolgozom vagy verekszem a nők választójogi egyenlősítéséért. S ezt az időt nem is tartom hosszú időnek. Elvégre nemcsak elfogultságok és dogmák leküzdéséről volt szó, hanem örökletes terheltségről is. Egy világ örökletes terheltségét kellett leküzdeni. Az én harminc esztendő várákosas számba sem jöhet a várákoszó, készülődő, jogérv és észszerűség kétszáz esztendő türelme mellett. Az ő két évszázadukban néhány forradalom is, egyéb világot földülő katasztrófa is volt, mégsem sietett a nagy jóvátétel és kiegyenlítés. Imitt-amott ugyan be-befordult a világ rendjébe, de nem tudott benne eluralkodni. H híres nagy demokráciák sem invitáltak. Most a világra megint olyan katasztrófa szakadt, amely új berendezkedésre kényszeríti, Új »bebútorozásra«, ahogy a föld-katasztrófa-elmélet gúnyolói mondanák.

Kidobjuk a régi holmit, s az új szükségességek szerint rendezkedünk be. Vajjon sikerül-e szabadulni a nők magánjogi és politikai egyenlősége közt tett különbségtől? Ettől a rettenetes világjárástól, amely javaerőket ki-rekeszt az állam és a társadalom intézéséből. Micsoda esz-

telenség az, hogy a magánjogi egyenlőségben részes nő a politikai egyenlőségből kirekesztik! Hiszen amaz; az élet-küzdelemben való edzés iskolája. Nagy felelősségnek, helyt-állásnak, körültekintésnek, élethez alkalmazkodásnak iskolája. Valahogy megértenők, hja a férfijogi mániákusai a nőtől meg-vonnák a magánjogi egyenlőséget is: ebben következetesség és rendszer is volna, de a politikai egyenlőségnek meg-tagadása a magánjogi tekintetben egyenlő nőtől a világ egyik legnagyobb bárgyúsága. vajjon a világ megokosodásán munkáló nagy katasztrófa véget tud-e vetni ennek a bárgyúságnak?

A magyar demokratizálódás is fejezete ennek a meg-okosodásnak, s úgy tudjuk, hogy részben véget vet a két egyenlőség közt való különbségtételnek. Megszerzi a nők egyik részének a választójogot. Úgy vagyunk a nagy katasztrófával, mintha éppen csak meglegyintett volna bennünket. Mintha csak figyelmeztetni akart volna bennünket mindenféle gyásos lehetőségre. Másutt mélyebbre hatott az ijedség, a rendszereké, az embereké, a társadalmaké s β politikáé. Mi csakhamar belemarkoltunk a tegnaptól meg-maradt szálakba és hozzájuk kötözgetjük a holnapot. H egész katasztrófa járást csak legyintésnek tartjuk, úgy ére-zük, hogy a fölborulás csak leadta a névjegyét, de maga «em jött el. Ijedtségünk is olyan, mint a lelkeségünk; hamarosan lelohadunk, fölocsúdunk. így látunk hozzá a nagy történelmi intelem valamelyes megszívüléséhez. így végezzük el a demokratizálódást. H társadalmi és a poli-tikait. Amaz még megfoghatlanabb, még áttekinthetlenebb, hiszen a háborúban a társadalmi összefüggések és erők. szerteestek, emennek legalább láthatók vagy kikombinál-hatók a keretei és a kisugárzásai. De amaz is, emez is az ijedség emléke és a fölocsúdottság gondatlansága közt moz-golódik. Bizonyos, hogy a női választójogi is ennek a sa-ját ságos demokratizálódásnak lesz a nyilvánulása. Ezért nem tudom, hogy ünnepre készülődjem-e vagy még küzdelme-sebb hétköznapiakra?

Meglesz tehát a női választójog. Jelképes formában. Megkapja majd néhány nő, hogy jelképezzék a nők egyen-lőségét. Amikor a választójog azért lesz általános, mert az állam és a polgár egymáshoz való új viszonyában, emfkor minden és mindenki az államért van, a kisajátított polgár-nak meg kell adni azt a jogot, hogy a kisajátítás intézésé-ben részt vegyen s azt ellenőrizze: — nem volna szabad a férfiak általános választójoga mellé női osztályválasztó-jogot alkotni. ime az osztályválasztójogos nőnek kell a jog--egyenlősítést jelképeznie. Nem a női polgároké, hanem a női nemé. H női nemnek politikai egyenlőséghez való joga-sultsága elméletileg elismertetik, s ez az elismerés úgy ér-vényesül, mint ahogy a telektulajdon elismerése egy arany bér fizetése által szokott történni, de maguknak a nőknek egyen-lőségi jogát nem ismerik el. Amikor a demokratizálás szük-sége és parancsa esztelennek és veszedelmesnek mondja az osztály-választójogot: a' női választójogot nem szabad osz-tályválasztójoggá formálni.

Azt hiszem, hogy a jelképes női választójog nem hoz-hat egyetlen egy napra sem megnyugvást vagy szünetet a választójogi mozgalomba. H agitáció, az izgalom fokozódni fog, s a női választójog kérdése osztályharc kérdéssé fog ala-kulni. A női választójog kérdése a tervezett rendezés révén a feminista mozgalomból átszarmazik az osztály harc terére, s ettől az átszarmaztatástól az osztályharc tábortól egyszerre óriás erőgyarapítás éri. A magam szempontjából ezt nem tartón: veszteségnek, A demokrácia a világkatasztrófa közben ért hatalmas megismeréseitől ráeszmél arra, hogy a szociá-lis demokrácia mellett félre kell állnia.

Úgy halljuk, hogy a jelképes női választójog csakis aktív választójog lesz. Így mondják állítólag beavatott em-

berek. A választójogban részesített nőknek nem lesz passzív választójoguk. Csak szavazhatnak, de maguk nem választhatók meg. Ki tudja ennek az értelmét? Hiszen ez még a furcsa jelképséggnek is a kompromittálása. Hogyan lehet censzos alapon nőket kiválasztani, nekik szavazati jogot adni és ugyanakkor törvénybe iktatni azt, hogy választójog dolgában pedig jogtalanabbak, mint a nem censzos férfiak? Az; a nő, aki megüti a censzt, mindenesetre kvalifikáltabb, mint az a férfi, aki β censzus (nélkül is megválasztható, de est a magasabban kvalifikált nőt nem választhatja meg képviselőnek a alacsonyabb minősítésű férfi, ő ellenben emerre igenis szavazhat, ez csak szemenszedett esztelenység? Mért adják meg a kvalifikált választójogi nőnek a szavazati jogot? Azért, mert az általános demokratizálás nyomása alatt meg kellett tagadni a nőt kirekesztő örökölt elfogultságot, s mert az ily módon elismert nőről megállapították, hogy politikailag¹ érett. Hogyan lehet az elismert politikai érettségtől megtagadni azt a jogot, annak a szükségességnek a teljesítését, hogy képviselje a népakaratot?

Nos, ha nem lehet nyugalom a választójog tökéletes általánosításáig, még kevésbé szűnhet meg a harc és agitáció, ha az amúgy is csak jelképes női választójogot elértéktelenítik azzal, hogy kirekesztik belőle a passzív jogot. A nőknek a választójogból kizárását meg; lehetett valahogy okolni téves, hamis, hazug természettudományi argumentumokkal, de még ezekből az argumentumokból sem lehet korlátot építeni a szavazásra jogosultság és a megválaszthatóság közé. A természet még meghamisítottan sem adja oda magát az ilyen mesterkedéshez.

A jelképes női választójog minden képzelt értékét is, az antidemokratikus női választójog minden állítólagos demokrata akarozását is, még a női választójog osztályuralmos célzatát is fölborítja a nőknek a passzív választójogból kirekesztése. Én Istenem, milyen tetézet abszurdum ez a kirekesztés még azoknak a szempontjából is, akik nem akarják, hogy nők bekerüljenek az országgyűlésbe! Ugyan hány nőt választanának be most a jelképes választójogos nők szavazatainak közreműködésével? De a női választójogi agitációnak feminista része meggyöngülne már, nem zavarná a politikai békét. így ellenben a jelképséggbe beleszegelt brutalitás hatása alatt az agitáció tovább, fokozottan, szünetelmebben folytatódik. A nők parlamenti szereplésének demokrata ellenségei nyugodtan nézhettek volna az új választások elé: egyelőre nem került volna be nő a képviselőházba. Ha pedig odakerült volna egy-kettő? Talán annak a közvetlen, annak a le nem kopott, összefüggésnek révén, amely köztük és a nem politikus nép között van, kevesebb jelképség, több megfog hatóság, életvalóság volna abban a politikában, amelyért síkra szállnának. Közvetlenebbek, a néphez tartozóbbak, a mindenki életében gyökerezőbbek volnának.

Fájós lábakra

ajánlja készítményeit

Gerő Adolf Fia ortopéd cipőmester
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 14. sz.

A nő választójoga.

Írta: Dr. Dienes Valeria.

Mindenhol beszélnek róla, sok fontos dolgot mondatlak róla, mégis mindig marad még: róla mondani való. A nő választójogát meg kell valósítani, ebben mindenki egyetért, de a megokolások ezerfélék. Van olyan is, amiből inkább azt kellene levonni, hogy ne legyen a nőnek választójoga. Mi a magunk részéről mindenféle hasznossági, politikai és gazdasági szemponttal szemben a legdöntőbb érvet a nőnek női mivoltában találjuk. Elmondottuk már nem egy helyen, hogy a nőnek nem azért kell a választójog, mert ő mindarra képes, amire a férfi. Ha csupán megismételni akarná a nő, amit a férfi művelt a társadalomban, akkor a női választójog a szavazatok egyszerű megduplázása, a világ legfölsőlegesebb dolga lenne és nem volna érdemes érte küzdeni.

A nőnek nem azért kell a választójog, mert olyan, mint a férfi, hanem azért, mert egész más, mint a férfi,

Íme az alaptételünk. Ebből közvetlenül foly mindaz, amit a női választójogról mondani akarunk.

Azért érdemes és azért kell a nőnek választójogot adni, mert más, mint a férfi. Mást értékel, mást szeret, mást akar. Mást ért meg, mással törődik, másképen ért és másképen törődik. És ma, soha jobban, mint ma, kétségbeesetten szükséges a más, mint ami van. A mai összekavarodott, züllött, feldúlt világ, a mai széttagosott otthonok, felforgatott társadalom és talajnélküli gazdasági harc — mind férfiszavazatok műve. A világháború az eddigi kizárólagos férfi-uralomnak rettenetes fiasója. Az emberiség neme szerint választódott uralkodó felének ezen gondolkodóba kell esnie: nem kellene-e megkérdeznük az eddig lenyűgözött másik felet? Hátha érnének valamit azok a sokat lebecsült asszonyi nézelmódok, hátha volna némi szükség a társadalom megbomlott gépezetének női elmékre, női szívekre és női kezekre?

Talán kellene a sok diplomáciai merevség mellé egy kis megértő hajlékonyság; az egymásra torló megnevertékek s az egymással szembe tornyosuló elvépítmények köré némi egymásbalátói emberösmeret; a főszempontok fentartásáért mindent áldozó hajlamok mellé az egyeshez leereszkedő s a valóságos életdarabokat átérző lelkek, ü pompásan kigondolt logikai láncok mellé, melyek az emberiség pusztulására konkludáltak, — némi asszonyi szimpátia, együttérzés idegen sorsokkal, életekkel...

A gyűlölködések mellé egy kevés szeretet...

A férfiak mellé az asszonyok.

Épen azért a más-ért, amit hozni képesek s azért az új-ért, amit orvosságul kínálnak a megbetegedett társadalomnak.

Nemcsak kínálták, adták munkaerejüket az első perctől fogva, mikor rájuk került a sor. A mai társadalmak, özek a ma hadseregektől övezett béke-szigetek, asszonykezek munkájából élnek. Ne részletezzük, mit dolgoztak és mit türtek az asszonyok, A választójog nem jutalom, amire érdemet kell szerezni, hanem munkára való szerződés, elszegődés a politikai ügyek szolgálatába. Nem az a kérdés, hogy érdemesek-e iá az asszonyok, hanem képesek-e mai megpróbáltatásaik közt még ezt is vállalkra venni?

Ebben azonban senkisémet kételkedhetik. Az a jog, amit az egyszerű földműves okosan gyakorolhatott, éretten fogja találni ma társadalmunk minden tagját, sajnos, még a gyermeket is. Mert a választójogra a munka érlel, A munka, ami megéretteti a dolgozó: képzel, hol vannak a társadalmi és politikai viszonyok ütköző pontjai. A társadalom

sorsát a maga hatásköréig mindenki intézheti, aki benne dolgozik. A munka az a tapogatószerv, melyen át az egyéni léte megérzi, milyen hely« van az összeségben, jó-e neki, vagy rossz a társadalom azon zuga, amelyben elhelyezkedett. Az asszony ma egyrészt a család érdekköréből, másrészt kenyérkereseti pályák érdekköréből szemléli és bírálja a társadalmat s arra, hogy szava politikailag hasznosítandó legyen, elég volna a kettő közül bármelyik érdekkörbe helyezett munkája is.

Választójog tehát kell, ezt nem teliét többé asszonyainktól elvitatni. De milyen legyen?

Milyennek kellene lennie annak a női választójognak, amely minden irányban beválthatná a hozzáfűzött várakozásokat?

1. Leplezetlenül és hamisítatlanul általánosnak. A csak diplomás nőkre szóló választójog teljesen értéktelen volna a nőszavazat érvényesülése szempontjából. Elenyésző csekély számával semmitse módosítana a megtevő állapotokon. Csak általános nő-választójog adhat a társadalomnak igazi megújulást. Mihelyt cenzust emlegetnek, már csak névleges az adás. Minden cenzus igazságtalan és női választójog csak ott van, ahol minden nő választ.

2. Az igazán eredményes női választójog¹ csak kétoldalú tehet: aktív és passzív egyszerre. Női Választójog, melyben a nő nem választható, fejetlen test. A nők intencióit csak nő képviselheti azzal a biztossággal és azzal a teljességgel, melyet a társadalomnak a nők által hangsúlyozott érdekei megkívánnak. A női szavazatok árán mandátumhoz jutott férfi-képviselő sohasem fogja a nők-hangsúlyozta szempontokat úgy érvényre juttatni, mint az a képviselő, aki maga is nő. Még ha akarná tenni, akkor sem tudja. Más a szellemi beállítása, mások az erkölcsi meggyőződései, más a világnézete, más tetőtől-talpig, nem akarhat egyet az asszonnal. Az asszony akarja a családi élet tisztaságát, a gyermek mindenekfölött való védelmét és kultuszát, az anyaság tiszteletét és ápolását, minden erőszak megszüntetését, egyéni, társadalmi és nemzetközi békét. A férfi könnyen üt rést a családi tisztaságon futó szórakozások kedvéért, csak másodsorban értékeli a gyermeket, hajlandó; emberanyagot »költetni kétes célokért, megmosolyogja az anyaságot és természetesnek érzi az ökológót és a hadiállapotot. Ezer fiziológiai és lélektani okból más, mint az asszony, döntő pillanatokban sohasem fog asszonyakarokat képviselni. H passzív fél nélküli női választójog abban a veszedelemben forog, hogy nagyot ígérő és semmitmondó csödületté fog válni az urnák körül. Egyetlen egy, férfiak által megválasztott asszony-képviselő többet tehetne a női nem kulturális, emberbaráti és békehódító hajlamai érdekében, mint száz női szavazatokkal megválasztott férfi-képviselő.

Minden csorba, amit a cenzus az általánosságon és a passzivitáson ejteni fog, arra való rés lesz, hogy azon keresztül veszendőbe menjen azoknak a társadalmi és politikai érdekeknek legjava, melyekért a női választójognak kívánatosságát, hasznát, nélkülözhetetlenségét hirdetjük.

És ez nemcsak a női választójogra áll, hanem áll mindennemű választójogi törvényre. A társadalom óriási személy; elhatározásaiban, tetteiben — melyek maguk a politikai események — e személy-óriás egész lelkének részt kell venni. A népretegek megkérdése nélkül egy néhány intéző ember több-kevesebb önkényével elintéztett döntések olyanok a társadalom telkében, mint az egyes embernek azok a tettei, melyeket egy-két kívülről magunkra szedett és uralkodónak elfogadott hideg elvből, vagy logikai formulából vezettünk te és melyekről lelkünk titkos mélye, elfeledett múltakból felszakadó hajlamaink plebejusai, belső világunk talaja és gyökerei nem tudnak semmit. Az egész ember

elhatározása, az egész léte gyümölcse, a mindentükből fakadó, egészen felelős tett csak ezekből az! ismeretlen mélységekből sarjadhat. Így az egész társadalom felelős tette is csak az lesz, amely a homályban maradó, rejtett népretegek minden (elemének a maga pszichikai fajsúlya szerinti érvényesüléséből származik, mely ezeknek az élő társadalmi hajlamoknak a kivirágzása és amely úgy szakad ki a társadalom életéből, mint a fájáról lehulló gyümölcs. A nein így készült társadalmi tett, a kevesek gyártotta önkényes politikai esemény az a papírmásé-alma, amit a fára kötünk, hogy leszedhessük és ami új tettek termékeny magját nem adja kezünkbe soha.

Az olygarchikus társadalom cselekedete olyan, mint a merev kategória-harcból kikerült egyéni tett.

A demokratikus társadalom tette olyan, mint a személyes múlt talaján sarjadó, egész embert tükröző intuitív tett.

Amaz könnyebb, ez fáradtságosabb.

De amaz megbosszulja magát és önmaga ellen fordul, ezért pedig felel az egész lélek, mert szolidáris annak egész (múltjával, egész jövődjével).

Annál egészségesebb a társadalmi tett, minél nagyobb emberrétegek készítették elő. Minden, a szavazatból kizárt társadalmi osztály vagy csoport azt jelenti, hogy a társadalom személyéből kioperáltak egy életképes darabot.

És minden passzív választójogától megfosztott arra való ember azt jelenti, hogy a társadalom cselekvés-képes szervei közül egyet megbénítottak, a millió kar közül egyet leköltöttek, a millió szem közül egyet világtalanná tettek.

Épséges tettet csak teljes ember, csak teljes társadalom foganhat. Minden választójogi cenzus nyomorékká teszi a társadalmat.

A női választójog teljes megadása pompás védekező szervvel ajándékozná meg az összességet, mely minden megbetegedés ellen harcolni tudna, mely az élet tiszteletének minden csorbáját kisimítaná s az emberszeretet mindent átfogó karjával venné védelembe a mai agyonkínzott, elnyomórodott emberiséget.

Akik ma a választójogon dolgoznak, merik-e mondani, hogy nincsen szükségünk gyógyulásra és gyógyításra?

Az első állomás.

Írta: Szilágyi Géza.

Hét esztendő nem valami nagy idő az egyén életében sem, hát még a társadaloméban, az államéban! Hét esztendővel ezelőtt... mintha csak tegnapelőtt volna! Ha hét esztendővel ezelőtt, 1910-ben azt mertem volna határozottan állítani, hogy már hét esztendő múltán, 1917-beri Magyarországon a nők is megkapják a választójogot, nem tudom, vajjon nem tartottak volna-e a valóság minden komoly lehetőségét mámorosán lába alól kirúgó rajongónak sokan még azok közül a nők közül is, akik maguk a legforróbb hittel, a legbizakodóbb reménységgel, a legkeményebb buzgósággal küzdöttek választójogukért.

Tegnapelőtt, hét esztendővel ezelőtt még merő utópiának látszott a nő választójoga. Ma már nem utópia többé. Hét esztendővel ezelőtt még bántó lekcisinylés akarta megtörpíteni, mérges élcelődés igyekezett megcsúfolni, a legjobb esetben langyos szánakozás vette körül a nő jogáért harcolóknak kis csapatját. És a küzdők sorában is — nem vád ez, csak megállapítás — elegen akadtak, akik úgy vélekedtek, hogy csupán egy nemes elvért folytatnak tiszteletreméltó, ám hiábaj-

való harcot, de akiket nem hatott át az a megedző meggyőződés, hogy agitációjuknak belátható időn belül így a korlati eredménye is lehet, akik maguk sem biztatták magukat azzal a sarkalló tudattal, hogy a jelennek és a jelenért dolgoznak, hanem csupán egy még meg sem született nemzedék előharcosainak képzeltek magukat.

— Magyarországon, ahol még a legtöbb férfinak sincs meg a választójoga, a nőnek akarjátok ezt a jogot? — így sziszegett a harcosok felé a gúnyos kérdés még hét esztendővel ezelőtt, még három esztendővel ezelőtt is, nemcsak a férfiaknak, hanem a fel nem világosított és a saját életérdekeiket sem ismerő nőknek a táborából is.

De ezzel a kérdéssel, amely logikátlan, utópiának szerette volna megbélyegezni a magyar nőmozgalmat, nem megállásra kényszerítették, hanem még hevesebb agitációra sarkallták a feministákat, azokat is, akik kézzelfogható gyakorlati eredményeket vártak küzdelmüktől, azokat is, akik csak a zászló becsületéért vélték harcolni.

Ma pedig már senki sem meri lekicsinyelni a női választójogi hadjárat vezéreit és katonáit, ma már nemi lehet ékelődni róluk és semmi értelme sincs a rajtok való szanakozásnak. És azok a harcosok, akik sem helyeselhető, de utóvégre megmagyarázható kételkedéssel úgy vélekedtek, hogy csak leányaik vagy majdani unokáik számára készítik elő a több joggal boldogító jövődőt, örvendezve bevallhatják, hogy tévedtek, mert már önmaguknak verekedtek ki a diadalt: abban a Magyarországon, ahol a korszellem ellenállhatatlan ereje. Jogot vívott ki a jogfosztott férfiak százezreinek is, a nők jogfosztottságának is meg kellett csökkennie, meg kellett enyhülnie.

Látnivaló, hogy nem az óvatosoknak, a lehetőségeket aggodalmasan mérlegelőeknek, a rezignációra hajlóknak lett igazuk, hanem a vakmerőknek, a lehetlenséggel rémítő nehézségek elől vissza nem riadóknak, a szelíd megadásra csöpp kedvet nem érezőknek, szóval, minek is cifrázzuk, a radikálisoknak, akik legmesszebbre mentek a célok kitűzésében, akiket agitációjukban meg nem gátolt az a bölcseségnek kendőzött gyávaság, amely már előre, még mielőtt csatasorba állott volna, gyöngének értékeli a maga még ki sem próbált erejét.

Mindennél fontosabb és perdöntőbb tanulság ez a magyar feminizmus részére, amelynek még sok megharcolni, kiküzdeni valója lesz a jövőben is: az utópizmus vádjával nem szabad törődni, lehetlenségeket nem szabad elismerni, a célkitűzésben a végletekig kell elmenni! Ez a gyakorlatiatlannak látszó viselkedés mégis csak a legpraktikusabb, enélkül a magyar feminizmus el nem juthatott volna politikai sikereinek arra az első állomására, amelyre most, annyi viszontagság után, de aránylag elég rövid idő alatt mégis csak érkezett.

Mert abban egy pillanatig sem szabad kételkednünk, hogy a most elfoglalt állomást semmi másnak, mint éppen csak első állomásnak nem szabad tekintelnünk. Magyarországon rövid időn belül nő is lehet választó. Ez sok is, kevés is. Sok akkor, ha ezt az eredményt általánosságban egybevetjük az eddigi teljes jogfosztottsággal, kevés akkor, ha a női választójog törvénybeiktatásának mostani mértékét nézzük. Ha igaz, amit a kormányhoz közelálló körökből haliam, hogy az előreláthatóan rövidesen a parlament elé kerülő választójogi törvényjavaslat mindössze legalább négy középiskolai osztályt végzett körülbelül kétszázezer nőnek

akarja megadni a választójogot, de csupán az aktív választójogot, akkor az eredmény, bármennyire el is kell ismernünk eredmény voltát, mégis csak nagyon kevés, Ezekből a még nem teljesen hiteles, de — sajnos — a valószínűség köntösében jelentkező, adatokkal szemben súlyos ellenvetéseket kell támasztanunk.

A nőnek ismét más, szigorúbb miértéssel mérnek, mint a férfiaknak. Az ő értelmi cenzusát, különösen a munkánőt sújtva, nagyobbra szabták, mint a férfit. Tőle négy középiskolai osztály elvégzését követelik, amikor a férfinál általában beérik az írni-olvasni tudással. A nők közül csak mintegy kétszázezeret ruháznak fel azzal a joggal, amelyet az új választójogi törvény legalább három millió, de valószínűleg jóval több férfinak is juttat. A nőnek csak aktív választójogot adnak, a passzív választójogban, ha igazak az eddigi híradások, nem részesítik. A nő tehát csak választó lehet, maga meg nem választható; a törvényhozó testület megalakítására, a képviselőválasztás révén, némi befolyást gyakorolhat ugyan de magába a törvényhozó testületbe tagul be nem kerülhet, ott szava és szerepe nem lehet. Hogy ez mekkora kár és hátrány, azt éppen e folyóirat olvasóinak legkevésbé kell magyarázni.

A politikai sikernek első állomás tehát, ahová te magyar nő eljutott, bizony még kicsiny, szűkös és meglehetősen dísztelen egy állomás, bár tagadhatatlanul állomás. A sínek mentén még nagyobb, tágasabb, előkelőbb állomások várnak a magyar feminizmus vonatára. Ezeket az állomásokat mind el kell érni, mindegyiken túl kell haladni, míg el nem érkezik a végállomás: a férfi és a nő teljes politikai egyenjogúsításának állomása, ahol többé nem áll szemben egy-néhány millió férfi nem is egészen kétszázezer mövd olvasni tudás, négy középiskolai osztályról szóló bizonyítvánnyal, képviselőségre is magától méltó férfi csakis képviselőválasztónak minősített nővel.

Az első állomásra jutás ebben a pillanatban mindenestre számbaveendő siker. De kis esetté törpül majd, amikor a magyar feminizmus a végső diadal állomására is be fog vonulni. Ez pedig, ha feministáink hűek maradnak magukhoz és minden akadályon átrobogó radikalizmusukhoz, hamarabb fog megtörténni, mint amennyi időbe telt az első állomásra érkezés.

Nagygyűlés a nők választójogáért.

A régi képviselőház termében nagy és lelkes közönség előtt tartottak e tárgyról előadást október 15-én, a képviselőház megnyitása előtti napon, dr. (Giesswein Sándor és dr. Ráth Endre országgyűlési képviselők és dr. Katona Béla közgazdasági író.

Dr. Giesswein Sándor rámutat arra a kettős morálra, amely mind a nemzetközi jogrend terén, mind a belpolitikában, mind a sexuális élet terén uralkodik. Ennek megszüntetését várja a nők politikai munkájától és evvel emberivé átalakulását annak a pokoli politikának, amely ma az emberéletek millióinak elpusztulására vezetett.

A háború után romokat kell majd eltakarítani a kultúrelét minden terén; hogy teljesen vissza ne sülyedjünk a barbarizmusba, vállvetve kell ezen dolgozniuk nőknek és férfiaknak egyaránt.

A nő befolyása igazán érvényesülni csak úgy fog, ha nemcsak választó lehet, de választható is. Ez a testvériesülést fogja szolgálni a társadalomban,

Glücklich Vilma a testvéri érzület megpendítésével kapcsolatosan szóvá teszi azt a súlyos sérelmei, amely a háztartási munkásnőket érte a cselédkönyvnek nemcsak arcképpel, de ujjlenyomattal ellátása tárgyában kiadott legújabb belügyminiszteri rendeletben. Itt is nyilvánvaló, hogy 'talán jóhiszemű, de tájékozatlan férfiak kezelték a munkásnők ügyét; ez nem az első kísérlet, amely a régi rossz cselédtörvény szellemében kivételes elbánással akarja sújtani a cselédeket; de ennek a rendeletnek nem szabad életbe lépnie,

Dr. Ráth Endre fölöslegesnek tartja, hogy ebben a körben érveket hozzon fel a nők választójoga mellett; azért jött el, hogy kijelentse: egész lelkéből híve a nők választójogának. Semmi sem igazolhatná jobban annak jogosultságát, mint a világháború, amely belekéntjszerítette a nőt minden munkakörbe, átszenvedette vele az anya, a feleség, a testvér minden martíriumát. Nem kell féltetni az országot a magyar nő hazaszeretétől!

Dr. Katona Béla élénken emlékezik az 1900. évi párisi nőkongresszusnak arra a határozatára, amely kimondta, hogy: a francia törvény előtt egyenlő legyen minden francia, tekintet nélkül nemére.

Családi hatáskörébe utalják! a nőt és elfelejtik, hogy mily nagy mértékben függ a család jóléte azoktól a politikai és szociálpolitikai intézkedésektől, amelyekre a nők befolyást nem gyakorolnak, de amelyek súlyát viselniük kell. A nevelés rendszere, a magánjog minden szabálya magán hordja az egyoldalú férfigondolás bélyegét. Kötelességeket rónak a nőre, anélkül, hogy megkérdeznék: elbíri a-e azokat? Szenvedéseket mérnek rá és nincs módjában azok megelőzése. A nemzet érdekében kell megadni a nőknek az aktív és passzív választójogot.

Lamberger Józsefné a VIII. kerületi feministák nevében előterjeszti a következő határozati javaslatot:

»A Feministák Egyesületének 1917. október 15-én a régi képviselőházban tartott nagygyűlése bizalmának ad kifejezést a választójogi kormány iránt, amelytől el várja, hogy a képviselőház elé terjesztendő törvényjavaslata a nők összes rétegeire kiterjedő, aktív és passzív választójogot tartalmazza;

felhívja valamennyi politikai pártnak minden egyes tagját, hogy ne tekintse pártkérdésnek a nők összes rétegeire kiterjedő aktív és passzív választójogot; mind-egyikük legyen tudatában annak, hogy a nők parlamenti együttműködése mind a demokratikus reformok külpolitikai jelentősége, mind a szociálpolitikái feladatok sürgős teljesítése szempontjából döntő fontosságú;

a hazai sajtó történelmi lelkiismeretére apellálva kéri minden komoly orgánusának hathatós támogatását a nők összes rétegeinek aktív és passzív választójoga érdekében.

Az egész ország öntudatos asszonyai aggódó várakozással tekintenek a kormány, a képviselőház, a sajtó felé,

A gyűlés egyhangú lelkesedéssel fogadta el a határozati javaslatot

A VI. ker. választópolgárainak élénk érdeklődése kísérte azt a gyűlést, amelyet a Feministák Egyesületének VI. ker. tagjai október 11-én tartottak a Központi Demokrata Körben. A gyűlés előadói: dr. Fele ki Béla, dr. Szalai Mihály és Szűcs iskolaigazgató meglelkesedéssel foglaltak állást a mellett, hogy a nő tettekkel tényezője legyen a politikai életnek, védelmezhesse saját érdekelt és pótolhassa

azokat a hiányokat, amelyek jogtalansága folytán keletkeztek a társadalmi szervezetben. Különös gondot kell fordítaniuk az iskola kérdésére; meg kell teremteniük az általános kötelező, ingyenes népoktatást, amely alapját fogja képezni az egységes társadalomnak és a nemzetek közötti békének. Ostorozták a férfi-politika hibáit és mulasztásait; ez arra Indította Geszty Rezsónét, hogy elálljon hirdettet felszólalásától, amelyben ugyancsak ezekkel kívánt foglalkozni.

A gyűlést megnyitó elnöki beszédében Glücklich Vilma meghatottan emlékezett meg Justh Gyuláról, aki már 1906-ban nyomtatásban megjelent nyilatkozatában a nők választójoga hívének vallotta magát s akinek ravatalára hálás kegyelettel tette le koszorúját a Feministák Egyesülete.

A Feministák Egyesülete VI. kerületi csoportja elhatározta, hogy sürgönyben üdvözli Vázsonyi Vilmos választójogi minisztert, mint a korszakalkotó reform megtervezőjét, Wekerle Sándor miniszterelnököt, gróf Batthyány Tivadart és gróf Apponyi Albertet, akik a 'nyilvánosság előtt oig melegen foglaltak állást a nők választójoga mellett és jrról Károlyi Mihályt, aki mind a béke, mind a választójog kérdésében hü fegyvertársa küzdelmünknek.

Politikai propagandára újabban adakoztak

K. K.	1000. ^{TM}
Komls Mihály	200.—
Dr. Engelné, Trencsénteplic	200.—
Dr. Glücklich Emiiné édesanyja emlékére	200.—
G. M.-né és G. E.-né	100.—
Galambos Miklósné Szolnok	100.—
Baracs Károlyné	100.—
Glücklich Ignácné és leánya, Kozméné	
G. Klára és leánya (özv. Glink Henrikné halála alkalmából koszorú megváltás címén)	110. —,,
Dr. St. S.	90. —,,
Prager Janka (Zalaegerszeg) gyűjtése	50.— ,,
Altai Margit (egy tátrai előadás jövedelméből)	50.— ,,
Ehrenwald Lászlóné, Újpest	50.— ,,
Dr. Pesti Béláné, Nagytétény	50.— ,,
Babare Adél	40.— ,,
Dr. Balogné Revicky Margit	40.— ,,
Bartholy Gyuláné, Korompa	50.— ,,
Dukes Arnold	25.— ,,
N. N.	10.— ,,
Lovas Reneé	3.— ,,

E sorsdöntő napokban újra kérelem fordulunk tagtársainkhoz és ügyünk híveihez. Jelentéseinkből és az ország közvéleményéből látható, hogy szervezeteink, gyűléseink, röpirataink, lapunk millió és millió polgártársunk és polgártársnőnk előtt teszi világossá elveink igazságát. A nap-nap után alakuló fiókok, csoportok tízezrével kapcsolják hozzánk az ország öntudatos nőit. Mindezen munkálatokhoz, a gondolatok felébresztéséhez és további megmunkálásához szükségesek a gyűlések, nyomtatványok, lapok. Ezek még a békeben is óriási összeget igényeltek, háborús költségeik pedig el nem képzelhető magasságra szöktek. Ehhez pénzre, sok pénzre, ügyünk barátainak legnagyobb áldozatkészségére van szükségünk. Mindenki járuljon tehetségéhez mérten fillérekkel, koronákkal az agitáció gyarapításához, hogy e döntő napokban a legnagyobb erőfeszítéssel végzett munkánkban segítségünkre lehessen.

Nyílt levél

Sándor László főkapitány úrhoz.

Méltóságos Uram!

Napok óta azon tűnődöm, hogy a hadigazdálkodással amúgy is agyonnyomorított, boldogtalan háziasszonynak mivel szolgáltak rá sújtó haragjára? Nem tudok rájönni!

Ugyebár, a legnagyobb és legnehezebben megszerzhető érték mostanában a munkaerő? E hiányon még a hadvezetőség is igyekszik segíteni és hazaereszti bizonyos ipar munkásait; itthon örömmel fogadják őket, jó bért kapnak, megbecsülik őket. Miért éppen a háztartási munkásokat riasztják el a munkaterükről, most, mikor sok eddig kizárólag háztartással foglalkozó családanya kenyérkereset után jár és kétszeresen, a súlyos viszonyok miatt százszorosan szüksége van megbízható, értelmes cselédségre?

Mert hogy magát megbecsülő, értelmes nő inkább el fog menni gyárba, műhelybe, kalauznőnek vagy bárminek, semhogy a rendőrségre menjen »ujjlenyomatokat« leadni, az bizonyos. Megfoghatatlan, hogy miért gázolnak éppen csak a nőcselédnek becsületében állandóan. Sokáig az volt a tudományos szociológus körök tévhite, hogy a cselédleány praedestinált prostituált, — mi együgyű háziasszonyok ugyan sohasem hittük el, talán csak az ifjú és öregebb urakat bátorította fel ocsmányosságokra — most meg a tolvajlás, betörés szégyenbélyegét sütik mindnyájukra. Bizonyos, hogy mikor e rendeletet kigondolták, nem hallgatták meg okos háziasszony tanácsát, mert az tudja tapasztalatból, hogy a bizalom felemel, erősít, a bizalmatlanság demoralizál. A gyanakvó, bizalmatlan asszonyt kiájtászi virtus, a megbecsülő asszony bizalmát kiérdemelni becsületbe vágó követelmény. Ne higgye, méltóságos uram, hogy naiv álmodozó vagyok; van bőséges tapasztalatom; rosszra is tettem már szert, az óvatosságot is megtanultam ezekből. Megfigyelni kell a cselédet, míg megismerjük, de óvakodjunk a megalázásától. Az a cseléd, kinek tisztességes bért fizetnek, kivel emberségesen bánnak, kit megbecsülnek, kit kielégítően, súlyos munkáját tekintetbe véve élmeznek, nem vetemedik lopásra. Ezek között nem lesz több a tolvaj, mint bármely más osztálybeli ember között; csak a terheit, a rossz környezetben nevelkedett vagy rossz társaságba keveredett ember lop. De ilyen kerül a társadalom minden rétegéből, míg alkoholizmus, kettős morál, prostitúció mérgezi az emberiséget és míg nem lesz radikálisabb és energikusabb megvalósított lakáspolitiká. A körültekintő háziasszonyt tájékoztatják a cselédkönyvek már a cseléd elszegődésénél is; ekebből egészen jól el lehet igazodni, ha nincs is helye, egész jogosan, a diffamáló bejegyzéseknek. Aki modern asszony, tanult külföldi példán: elmegy a régi háziasszonyhoz tudakozódní, bár ez a mi viszonyaink között bajos, a cseléd nem szokta meg, felháborodik a szándékon; ha már kezünkben a könyve, nem lehet visszaadni. Ezt a jó szokást kellene nálunk is meghonosítani és kölcsönösségről alapítani: nézzen körül a beszegődő cseléd is a házban, hogy előre tudja, mi várja. De hogy igazodjunk el a cselédkönyveken egy-két éven belül, mikor mind bevonják és újakkal cserélik be? Ezen a nehézségen nem segíthet át bennünket a legszebb ujjenyomat sem.

Méltóságos uram! Sok háziasszony társammal együtt kérem, ejtse el e szerencsétlen tervet. Ám

ragasszák a könyvekbe az arcképet, megszoktuk ezt már útleveiben, bérletjegyekben; de esedezünk, tekintsen el az ujjenyomatoktól. A jövőben pedig engedtessek meg nekünk, hogy bennünket érdeklő kérdésekhez hozzászólhassunk előzetesen, mielőtt az ilyen elhibázott rendszabály nyilvánosságra kerülne. Csak ez az eljárás, volna méltó szociálisan érző, demokratikusan cselekvő rendőrfőnökhöz.

Igaz nagyrabecsüléssel

Budapest, 1917, október 18.

Mellerné Miskolczy Eugénia.

A nők választójogának néhány újabb fontos eseménye.

A választójogi blokk megalakulása óta, sarkalva a közeli célkitűzés örömetől és reménységétől, újult erővel és buzgalommal folyt — országszerte — az agitációs munka, amely nemcsak minden várakozáson felüli lelkesedésre talált és erőteljes támogatásban részesült, hanem türelmetlen, sürgető serkentéssel is találkozott. Fel sem mérhető, eléggé értékesre nem becsülhető ez a felbuzdulás országszerte a vidéken; bizonyítékát szolgáltatja annak, hogy a vidék női még a férfiaknál is későbbek a valódi, nemcsak egy nemre korlátozott demokrácia befogadására, megértésére és értékelésére. Hisszük, hogy ezt látják a mértékadó körök is és levonják e tapasztalat tanulságait. Az események időrendbeli sora ez;

Július 23. H Magyarországi Nőegyesületek Szövetségének nagygyűlése Tátrafüreden. Elnök: Rosenberg Augusztia. Előadók: gróf Teleki Sándorné, dr. Taufer Vilmos, dr. Pető Sándor. Felszólaló Szirmai Oszkárné, a Feministák Egyesülete képviselőjében.

Július 28. A választójogi blokkban egyesült pártok Debrecenben gyűlést tartanak, hol a szociáldemokratapárt szónoka az általános, egyenlő, titkos, a nőkre is kiterjedő választójogot követeli.

Július 28. Kelemen Béla főispán beigtatása Szegeden. A főispán a nők választójogi mozgalmának legmesszebbmenő támogatását ígéri.

Augusztus 19. Szigetvén a választójogi blokkban egyesült pártok népgyűlést tartottak. A Feministák Egyesületét Spády Adél képviselte. Hajnal Hugó, a demokrata párt küldötte szintén követelte a nők választójogát is.

Augusztus 19. Szegeden blokkgyűlés. Valamennyi párt szónoka követeli a nők választójogát. A Feministák Egyesületének megbízásából K. Vámbéri Melanie beszél.

Szeptember 10. Vázsonyi Vilmos választójogi és Ugrón Gábor belügyi miniszterek, valamint Némethy Károly államtitkár fogadják a Feministák Egyesületének országos küldöttségét; és fontos ipolitikai kijelentéseket tesznek.

Szeptember 11. H Feministák Egyesületének OTSZ. nagygyűlése Glücklich Vilma elnökletével. Előadók: Grótk Ödönne, a Nyíregyházi F. E. elnöke, Sziímai Oszkárné, Turcsányi Imréné, a Szegedi F. E. elnöke és a Szegedi Választójogi Blokk társelnöke, Bordás Istvánné, a balmazújvárosi földműves asszonyok szervezetének elnöke, Gergely Janka, a Nőtisztviselők Orsz. Egy. elnöke és dr. Diénes Valéria. A belügyminisztert Vadnay Tibor min. tanácsos képviseli.

Szeptember 11. A Nyíregyházi Feministák Egyesületének népgyűlése. A nők 12 pontban foglalták össze követeléseiket, melyek a nők választójogának követelésében csúrosodnak ki.

Szeptember 13. Fényes László képviselőjelölt megje-

lenik a Nyíregyházi Feministák nagygyűlésén, meghallgatja a nők panaszait és követeléseit s ígéretet tesz, hogy a nők követeléseit teljes erejével támogatni fogja.

Szeptember 16. Szolnokon az ottani nők választójogi gyűlése. Előadó a központ megbízásából Spády Adél. Sipos Orbán országgyűlési képviselő bejelenti, hogy a képviselőházban a javaslat tárgyalásánál a nők választójoga mellett nagy beszédet fog tartani. Az ottani csoport egyidejűleg elnökévé választotta dr. Pap Illésné.

Szeptember 19. Besztercebányán és

Szeptember 20. Rózsahegyén gyűlés a nők választójoga érdekében. A gyűléseken a központot Spády Adél képviselte. Az ottani feministák indítványára üdvözlő távira[^] tok mentek Wekerle Sándor miniszterelnöknek, Vázsonyi Vilmos választójogi miniszternek és gróf Károlyi Mihálynak, a választójogi blokk elnökének. A kerületek országgyűlési képviselőit felkérték, hogy a képviselőházban a betérjesztendő választójogi törvényjavaslat tárgyalásánál a nők választójoga mellett szavazzanak.

Szeptember 22. Székesfehérvárott megalakult a Nők Választójogának Köre. Elnök: Velinszkyne Farady Mária.

Szeptember 23. Aradon volt blokkgyűlés. Egyesületünk nevében Glücklich Vilma beszélt a nők választójogáról. A gyűlés minden pártállású szónoka követelte a nők választójogát is.

Szeptember 24. Nyitrán az ottani nők választójogi gyűlése. A központ megbízásából Spády Adél tart előadást.

Szeptember 29. Budapesten a Nőtisztviselők Országos Egyesületének agitációs nagygyűlése Gergely Janka elnökletével. A gyűlésen Vázsonyi Vilmos választójogi minisztert dr. Zilahy László törvényszéki bíró képviselte. Előadók: Fehér Jolán, dr. Héder váry Lehel országgyűlési képviselő, dr. Jakab László, dr. Szende Pál, az Omke alelnöke és Wilhelm Szidónia.

Szeptember 29. A Miskolci Feministák csoportjának választójogi gyűlése. Előadó a központ képviselőjében: Szirmai Oszkárné. A Miskolci Feministák Csoportja elnökének dr. Hollander Bélánét választotta meg.

Szeptember 30. A Feministák Egyesületének gyűlése a III. ker. Demokrata Körben Szirmai Oszkárné elnökletével. Előadó: dr. Pető Sándor országgyűlési képviselő. Felszólal Szilágyi Károly főv. bizottsági tag, a kör elnöke.

Szeptember 30. A Választójogi Blokk gyűlése Kolozsvárott. A nők választójoga mellett szól gróf Apponyi Albert. A Feministák Egyesületének képviselőjében beszél Glücklich Vilma.

Szeptember 30. Kassán a választójogi blokk gyűlésén dr. Kunfi Zsigmond beszél a békéért és a nők választójogáért. Dr. Supka Géza ugyancsak a nők választójogát követeli. A Feministák Egyesületének nevében Spády Adél szólal föl.

Szeptember 30. A Választójogi Blokk nagygyűlése Pozsonyban. A nők választójogáért beszél gróf Batthyány Tivadar. A Feministák Egyesületének megbízásából Mellemé Miskolcy Eugénia beszél.

Szeptember 30. Nagyváradon Ember Géza főispán székfoglaló beszédében programjába foglalja a nők választójogának megvalósítását.

Október 1. A Nyíregyházi Feministák Egyesületének választójogi gyűlése. Előadó: Groáké Halasy Piroska, az egyesület elnöke. Táviratban üdvözlük Wekerle és Vázsonyi minisztereket és Fényes László képviselőt.

Október 2. Az Újpesti Feministák csoportjának választójogi gyűlése. Felszólalnak Benedek János, Bródy Ernő és dr. Héder váry Lehel országgyűlési képviselő és Szilágyi Károly. Elnök Glücklich Vilma.

Október 5. Kispeszen a nők választójogi gyűlése, A központ megbízásából Szirmai Oszkárné tart előadást

Október 5. Baján és

Október 7. Győrött a nők választójogi gyűlése, A központ képviselőjében Spády Adél tart előadást.

Október 7. A Nyíregyházi Feministák Egyesülete tart választójogi nagygyűlést, melynek előadója Groáké Halasy Piroska.

Október 10. Vágújhelyen a nők választójogi gyűlése, Előadó a központ megbízásából Spády Adél.

Október 13. Szabadkán a Feministák csoportja elnökül Krausz Lenkét választotta meg. A központot Spády Adél képviselte.

Október 14. A Nyírbátori Feministák csoportjának választójogi gyűlése. Előadó Brody Julia.

Október 14. A Nagyváradai Feministák Egyesületének választójogi nagygyűlése. Előadók: Aechte Bauer Zsófia és a központ megbízásából Szegvári Sándorné.

Október 14. A Szegedi Feministák Egyesületének választójogi gyűlése. A központot Spády Adél képviseli.

Október 14. Pécsen a Pécsi Feministák csoportjának gyűlése Ember János, tanfelügyelő elnökletével. A csoport elnökévé Doktor Sándornét választotta meg. Előadó a központ megbízásából Mellemé Miskolczy Eugénia volt.

Mit várhatunk a nők választójogától?

A választójognak kiterjesztése a nőkre ma már éppenséggel nem kelthet aggodalmat; mert míg egyrészt-mellette szól a logikus következtetés megdönthetetlen ereje, másrészt a külföldnek már rendelkezésre álló példái kivétel nélkül a reform hasznos voltát tanúsíthatják. Mindenütt kimutathatók a nők választójogának üdvös eredményei; államférfiak értékes nyilatkozatai és elismerő parlamenti határozatok bizonyítják a nők egyenjogóságának helyességét; tudunkkal sehol egy hang sem állította, hogy a reformnak csak legtávolabbról is káros hatása lett volna, hogy alaposnak bizonyult volna azon aggodalmaknak csak egyike is, amelyeket a nő választójogának ellenzői oly sűrűn hangoztattak.

A legelső állam, amely a nők választójogát törvénybe iktatta, az északamerikai Egyesült Államok Wyoming állama volt. ahol 1869-ben megadták a nőknek az aktív és passzív választójogot. 25 évvel később, 1894. november 12-én ennek az államnak képviselőháza átiratot intézett a világ összes pari ámenéhez; ebben egyebek közt a következő súlyos szavak foglaltatnak: »a szavazati jognak kiterjesztése a nőkre Wyomingra nézve igen sok irányban nagyon kedvező következményekkel járt. Nagy mértékben járult ahhoz, hogy bűn és szegénység minden erőszakos intézkedés nélkül tűnjék el ebből az államból; elősegítette a békés és rendes választásokat és a jó kormányzást, nemkülönben elérni segítette a civilizációnak és a nyilvános rendnek figyelemreméltó fokát; büszkeséggel utalhatunk arra a tényre, hogy azon 25 év óta, amióta a

nőknek szavazati joguk van, Wyomingban nincs szükség szegényházra, hogy börtöneink úgyszólván üresek és a bűncselekmények csaknem ismeretlenek. Ezen tapasztalatainkra támaszkodva, sürgetjük, hogy minden civilizált állam adja meg a nőknek haladéktalanul a választójogot.«

Hasonlóan nyilatkozott 1899-ben Colorado állam parlamentje, amely 1893-ban adta meg a nőknek az általános aktív és passzív választójogot: »Coloradoban 5 év óta mindkét nem számára egyenlő választójogosultság áll fenn; ez idő alatt a nők azt épp oly általánosan gyakorolják, mint a férfiak; azzal az eredménnyel, hogy a közhivatalokra alkalmasabb személyeket választottak, a választási eljárást megjavították, a törvényhozást tökéletesítették, az általános műveltséget fokozták, a politikai felelősség érzete pedig a női befolyás következtében erősebben fejlődött; ezért az alsóház elhatározta, hogy tekintettel ezekre az eredményekre, a nőknek egyenjogúsítását az északamerikai Unió minden államának és territóriumának törvényhozási intézkedés gyanánt javasolja, mint olyat, amely alkalmas jobb és nemesebb rendet előidézni.«

Nemcsak ilyen dicséret nyilatkozatok, de a vegyes parlamentek törvényalkotásainak egyszerű felsorolása is világosan bizonyít a reform üdvös volta, sőt ha a társadalom fejlődését komolyan akarjuk, nélkülözhetetlensége mellett.

Colorado parlamentje még 1893-ban törvényt alkotott a gyermekmunka ellen: a 12 éves gyermeket eltiltotta a kereső munkájától és 16 évig rövidebb munkaidőt határozott meg;

bérmegállapító testületet alakított, amelynek női tagjai is vannak;

ifjúsági bíróságot létesített minden nagyobb helységben;

elhanyagolt, veszélyeztetett, mártír gyermekek számára megfelelő otthonokat szervezett;

kihágásnak minősítette és megfelelően bünteti a gyermektartási kötelezettség elmulasztását;

pontosan szabályozta az árva gyermekek tanonckodási viszonyait;

megakadályozta gyermekek eladását, árvaszék ellenőrzéséhez kötötte az örökbefogadást;

nőiipariskolák ellenőrzését kizárólag nőkre bízta;

rendszeres egészségi vizsgálatot létesített az iskolákban,

nyolcórás munkaidőt állapított meg;

női ipar felügyelőket alkalmazott a férfiakéval egyenlő fizetéssel;

törvényt alkotott az élelmiszerek hamisítása, a tüdővész terjedése ellen, a veszélyes üzemekben dolgozó munkások védelmére stb. stb.

Hasonló törvényeket hoztak Wyomingban, Idaho-ban, amely 1896-ban adta meg a nőknek a teljes polgárjogot, Utahban, ahol 1896-ban kapták meg a nők az aktív és passzív választójogot. Minden államban, amely

megadta a nők politikai jogait (pl. Washington 1910-ben, Oregon 1912-ben, Kansas 1912-ben, Illinois 1913-ban stb. stb.), nyomban fontos szociálpolitikai törvényeket alkotott a parlament.

Új-Zéland 1893-ban adta meg a nőknek az aktív és passzív választójogot; itt is csak üdvös eredményei mutatkoztak. Sir Joseph Ward, Új-Zéland miniszterelnöke 1907. október 17-én így nyilatkozott: Nem tapasztaltuk Új-Zélandban, hogy a választójog csorbította volna asszonyaink báját, szépségét, vagy elhanyagoltatta volna velük családi kötelességeiket. Ellenkezőleg: a nők részvétele purifikáló, nemesítő hatással volt az egész választási rendszerre. Komoly és beható megfontolás alapján adtuk meg nőinknek a férfakkal teljesen egyenlő polgárjogot: a választás és választhatóság jogát és valóban nincs rá okunk, hogy ezen elhatározásunkat megbánjuk. A nők igénybevétték politikai jogukat: 83 százalékuk szavaz, a férfiválasztóknak pedig 84 százaléka. Húsz éven át dolgoztam a nők egyenjogúsítás mellett, támogattam azt a parlamentben és pontosan megfigyeltem hatását; mondhatom, hogy mindenben országunk javára vált.«

Hasonló értelemben nyilatkoztak többen is: Russel I. W., a képviselőház elnöke kiemeli, hogy különösen a képviselők erkölcsi színvonala emelkedett a női választók befolyása alatt. John George Fridl a y államtitkár a nevelés terén mutatkozó eredményeket emeli ki. Robert Mc. Nab földművelési miniszter úgy véli, hogy a nők választójoga megtisztította a politikai életet, anélkül hogy forradalmi hatást váltott volna ki. George Foulds közoktatási miniszter szerint: »a nők befolyása forradalmi hatások nélkül a haladás és a tisztultabb erkölcsök irányában mutatkozott. Sohasem hallottam egyetlen panaszt, hogy a politikai jogok gyakorlása egyenlenséget vitt volna a családokba. A nők választójogának törvénybe iktatása nemcsak elvileg volt helyes, hanem gyakorlati következményeiben a legüdvösebb. Ha ma valaki azt indítványozná, hogy fossa meg a nőket választójoguktól, az nemcsak a nők összességét, hanem a férfiak legjavát és nagy többségét is maga ellen zúdítaná.«

Az európai államok közül csak Finnországban elég hosszú a nők választójogiének múltja arra, hogy pozitív gyakorlati eredményekről lehessen szó; itt 1906-ban kapták meg a nők az általános aktív és passzív választójogot és már az első választásnál 19 nő jutott be a parlamentbe; jelenleg 24 nőtagja van a finn képviselőháznak. Leo Alechelin szenátor, a finn politikai életnek egyik legnagyobb tekintélyű vezérférfia, 1915 január 18-án tett hosszabb nyilatkozatában felsorolja azokat a reformokat, amelyek a nők iniciatívájára léptek életbe:

a házassági vagyoni jog szabályozása;

a házasságon kívül született gyermekek helyzetének javítása;

anyasági biztosítás;

női egészségi felügyelők alkalmazása;
a nők térhódítása az állami szolgálatban;
megállapítja, hogy a gyakran emlegetett káros hatások egyikét sem észlelték, ellenben a nemzeti szolidaritás érzete fokozódott s ez megbecsülhetetlen értékű volt Finnország megerősödésére.

Theodolph Rein, az egyetem rektora, aktív politikus, megállapítja, hogy a pártok alakulásában nem okozott lényeges változást a nőképviselek bevonulása; ellenben értékes és mélyreható akciót fejtettek ki a szociálpolitika terén. A nők, mint választók, felelősségük érzetében behatóbban foglalkoztak a közügyekkel; ismereteik bővültek és ez jobban képesítette őket arra, hogy a felserdülő nemzedékben az ország ügyei iránt kötelességérzetet keltsenek; elmélyítette a házastársak közötti viszonyt, mert a közös érdekek köre kibővült. Finnország vitális érdekei sokat nyertek avval, hogy a nők a férfiakkal együtt öntudatosan és határozottan szólnak sikra az ország jogaiért Ernst Estländer, a jogtörténet tanára a helsingforsi egyetemen, azt mondja, hogy a férfiak és nők parlamenti együttműködése sok szociális és emberbaráti kérdésnek alapos tárgyalását hozta napirendre és tette lehetővé. Ossian Aschan tanár és képviselő szerint a nők bevonássá az alkotmányos életbe nagy és fontos nyereség volt Finnországra nézve; hogy kezdetben aránylag kevés nőt választottak, ez a tény is mutatja, mennyire higgadtan, meggondoltan gyakorolták választójogukat: elsősorban a már kipróbált férfiképviselekre szavaztak, azután a legkiválóbb nőket küldték a parlamentbe, akikben értékes munkatársakat nyertek a politikusok. Minden feltűnés és hangzatos szavak nélkül komoly munkát végeztek. A politikai jogok gyakorlásának káros hatása a családi életre sehol, de sehol sem volt érezhető.

Mindezen vélemények, amelyeknek sorozatát még sokáig lehetne folytatni, teljes megnyugtatót adnak arra nézve, hogy káros hatása a nők politikai egyenjogúsításának egyáltalában nincs; de hasznos eredményeket csak a nők demokratikus, aktív és passzív választójoga eredményezhet, amely a nőt — mint képviselőt — alkotó munkára is képesíti, tehát lehetővé teszi a nő anyai lelkületének hatékony érvényesülését az állam háztartásában.

Sz. J.

Angol veető politikusok régebbi nyilatkozatai a nők választójogáról.

Lord Beaconsfield az angol képviselőházban 1866, április 27-én tartott beszédében:

»Tudomásom van róla, hogy egy másik országban jelenleg folyó vita alkalmával némi derűtséget keltett egy képviselő, aki állást foglalt a nők választójoga mellett. Pedig szeretném látni, hogy az elméleti összkódás szempontjából jelentkezik-e szóhoz olyasvalaki, aki ezt ellenezné. Mondhatom, hogy egy országban, amelyet nő kormányoz, amelyben a birodalom más méltóságait is részben nők tölthetik be, — például az önjogú nemesekét — ahol a nő nemcsak földbirtokos lehet, de hitbizományos is és mint ilyen bíraskodhatik, ahol a törvény értelmében a nő lehet egyházgondnok és szegénygyám — nem tudom, ahol ennyi köze van egyházhoz és (államhoz, milyen indoklással lehet, ha jogról van szó, megtagadni tőle a választójogot«.

Egy 1873, évi levelében pedig:

»Nagyon megtisztelve éreztem magam, midőn az Ön kezéből megkaptam azt a memorandumot, amelyet 11.000 angol nő írt alá, közöttük fényes nevek, s amelyben megköszönik nekem azt a szolgálatot, amely megszüntetni törekszem a visszásságot, amely megtagadja a nőtől a háztartáshoz vagy tulajdonhoz kötött politikai jognak gyakorlását. . . Minthogy azt hiszem, hogy? ez a visszásság sérti az ország legfontosabb érdekeit, bízom benne, hogy a parlament bölcsesége meg fogja azt szüntetni«.

Lord Salisbury, egy 1888. november 12-én tartott gyűlésen:

»Komolyan remélem, hogy nincs messze a nap, amelyen a nők is kiveszik részüket a parlament tagjainak megválasztásából és az ország politikájának irányításából. Nem találok indokot kizárásuk magyarázatára. Világos, hogy mind tudás, mind nevelés, mind jellem szempontjából bőségesen rendelkeznek ugyanakkora képességgel, mint a jelenlegi szavazók, és hogy befolyásuk valószínűleg oly irányban érvényesül, amely rendkívül értékes ilyen anyagi korszakban, mint a miénk, — tudniillik az erkölcs irányában«.

Arthur J. Balfour, a nők politikai egyenjogúsítását célzó törvényjavaslat mellett tartott parlamenti beszédében:

»Azt hiszem, biztosra vehetem, hogy e Háznak minden pástja ugyancsak szívesen veszi igénybe a nők szolgálatait mindenütt, ahol azoknak hasznát veheti. (Egyikünk sem mondhatja, hogy lefokozná, a női nemet ha résztvenne a birodalom politikájának kialakulásában; az emberi gondolkodásnak minden más terén képtelenségnek tartanak az ilyen érvelést. Kétségtelen, hogy az is... önök megadják a választójogot annak a férfinak, aki legfőleg söradót fizet; de megtagadják azt a nőtől, bármily nagy mértékben adóznak az államnak... Higyjék el, ez a kérdés újra fel fog mérülni, még pedig fenyegetőien és megoldásra éretten, s akkor nem lesz lehetséges, hogy a Ház napirendre térjen fölötte, mint pusztán elméleti terv fölött, amelyet utópisták pártolnak. Akkor kénytelenek lesznek a nők választójogával foglalkozni, még pedig egész terjedelmében«.

Lord Id des leigh a képviselőházban:

»A nőknek jelenleg hatalmukban áll, hogy bármily nagy mértékben résztvegyenek a választásokban, kivéve egyetlen kis cselekedetet, amely valamennyi közül a legfontosabb, de korántsem legnagyobb mértékben érinti a nőd jellemet. Résztvehetnek az Önök vitáiban« csatlakozhatnak bizottságaikhoz, résztvehetnek és felszólalhatnak gyűléseiken és a választás idején ugyanúgy korteskedhetnek, mint bármely férfi. Mindezt Önök nem ellenzik; de ha arról van szó, hogy az urnánál békésen leadják szavazatukat a szavazócédula védelme alatt, akkor Önök azt mondják, hogy evel demoralizálnák és lefokoznák jellemét. Hol van itt a józan ész?«

SZEMLE.

Justh Gyula.

Kevesen voltak még akkor Magyarországon, akik megértették a nők egyenjogúsítási törekvéseit, mikor Justh Gyula 1906-ban írásban adta következő véleményét:

»Rokonszenvezem a feministák mozgalmával és természetesnek találom, hogy mindenki, aki híve az általános választói jognak, híve kell, hogy legyen a nők választói jogának is. A nők sok esetben intelligensebbek a férfiaknál, s ha a polgári jogokat az emberek veleszületett jogának nevezik, úgy természetesen a nőnek is ugyanolyan veleszületett polgári jogai, vannak. Hogy ezeket a jogokat nem kapták meg: az a férfiak zsarnokságának és egoizmusának kifolyása. Addig, míg a nők csak a családban éltek, inkább volt értelme, ha kizárták őket a választók sorából, de ez az ok megszűnt, mióta hivatalokat vállaltak és közdolgozók foglalkoznak s így az ő politikai jogtalanságuk egyenes igazságtalanság.

Hogy a férjes asszonynak a jövőben megadandó szavazati joga családi viszálykodásra adhatna okot, ez nem tekinthető komoly argumentumnak az antifeministák részéről. Hiszen az általános szavazati jog életbelépése alkalmával, midőn az atyai és gazdái hatalom alatt álló egyén is politikai jogokat nyer, amúgy is beáll az a helyzet, hogy egy családban több szavazó él együtt.«

Ezt a véleményét élőszóval is megerősítette mint házelnök, mikor a Feministák Egyesületének küldöttsége első ízben kérte a nők választójogát az újabb korszak első választójogi törvény javaslatának készítőjétől, gróf Andrássy Gyula akkori belügyminisztertől

Később, mikor egy járványszerűen elharapózott tév-tan alapján a férfi-választójog lett a demokrácia jel-szava, Justh Gyulánál is az elmélet háttérébe szorult a nők politikai egyen jogosításának kérdése; de elvben, mint minden inas téren, hü maradt önmagához e téren is.

Körirat a nők választójoga dolgában.

A választójogi törvény előkészítésével kapcsolatban Vázsonyi Vilmos választójogi miniszter köriratot intézett az összes állami, törvényhatósági és községi hivatalokhoz, továbbá a nyilvános számadásra kötelezett vállalatokhoz. Ebben a köriratban a miniszter érdeklődik, hogy kik azok a nők, akik huszonnegyedik életévüket betöltötték és a polgári iskola negyedik osztályát elvégezték, vagy ezzel egyenlő értékű más iskolai képzettséggel rendelkeznek.

Az első fecske.

A fővárosi polgárság vasárnapi szervezkedő gyűlésén Károlyi Mihály gróf vetette fel azt az indítványt, hogy jövőben a szervezkedő gyűlésen a párt legyen tekintettel arra is, hogy az új választói reform a nőknek is ad szavazati jogot. A függetlenségi párt tehát agitációját ki fogja terjeszteni a politikai jogokkal felruházott nőkre is. — Íme, mennyire igazuk volt a feministáknak, mikor azt állították, hogy a politikai jogokkal rendelkező nőt egészen más megbecsülésben részesítik a politikai pártok, mint azt, aki a jogokból ki van zárva.

Holland üdvözet a magyar kormányoknak.

Annak hírére, hogy a magyar kormány megvalósítja a nők választójogát, a nők választójogáért küzdő németalföldi férfiliga, a »Neederlandsche Mannenbond vor VrouwenMeMecht« üdvözlő átiratot intézett a magyar kormányhoz, A Uga elnöke Mansfeldt de Witt Huberts ezredes, aki az 1913-ban Budapesten, a nemzetközi nőkongresszussal egyidejűleg tartott választójogi nemzetközi kongresszuson nagy szerepet vitt. Mansfeldt ezredes egyébként titkára a nők választójogáért küzdő, Sir John Cockburn, volt ausztráliai miniszterelnök vezetései alatt álló nemzetközi férfiligának.

A Wekerle Sándor miniszterelnökhöz intézett üdvözlő átirat szövege:

»A németalföldi nők választójogáért küzdő férfiliga, amely céljának annyiban megfelelt, hogy segített nemzete asszonyai számára megnyitni a parlament kapuját, «őszinte tisztelettel üdvözlö a magyar kormányt abból az alkalomból, hogy az Magyarország asszonyainak a választójogot megadni készül. Azokkal a mérhetetlen feladatokkal szemben, amelyeket a háború utáni újraépítés munkája minden nemzetre ró, a nők politikai egyenjogúsítása, amely azelőtt elsősorban a faj anyáival szemben köteles igazság kérdése volt, fokozott jelentőséget nyert.

Nagy örömeinkre szolgál, hogy miután röviddel ezelőtt angol munkatársainkat üdvözölhettük az angol nők politikai egyenjogúsítása alkalmából, most ugyanezért a lépésért a magyar kormány is őszinte nagyrabecsülésünket fejezhetjük ki.

Kérjük Excellenciát, hogy ezt az üdvözlésünket az egész kormánynál tolmácsolni sziveskedjék.«

A liga titkársága az átirat másolatát megküldte a Lukács György elnöksége (alatt működő magyar férfiligának, amelyet néhai Dirner Gusztáv tanár alapított s amelynek működése hazánkban is nagyban hozzájárult a nők választójogának népszerűsítéséhez.

Népegészségügyi Országos Nagygyűlés.

Háborúnak kellett jönnie, hogy a magyar közvélemény megértse a közegészségi kérdések döntő befolyását a nemzet sorsára. Jól teszi az (Orvosegyesület, hogy kihasználja ezt a tragikus előzményű »konjunktúrát« és egyrészt a nagy nyilvánosság elé viszi a népesedés kérdését, a közegészségügyi közigazgatást, a kórházügyet, a tuberkulózis, a nemi bajok és az alkoholizmus elleni védekezést, másfelől felkelteni törekszik az orvosok köteles érdeklődését az anya- és gyermekvédelem, az ételmezési és lakáskérdés iránt. Reméljük nemcsak szónoklatokat fogunk hallani, Hanem szociális érzéktől áthatott, faj és egyén gyógyítására alkalmas indítványokat. A nagygyűlés október 25-én, csütörtökön délután 6 órakor kezdődik és 26., 27. és 28-án d. e. 9 és d. u. 3 órakor tartja üléseit a régi képviselőházban. Tagsági díj 10 K.; a nagygyűlés irodája VIII., Főherceg Sándor-u. 2. I.

Országos Gyermektanulmányi Tanácskozás.

A Magyar Gyermektanulmányi Társaság igazgatótanácsa véglegesen megállapította a f. évi november hót 4-én tartandó országos tanácskozás programját. A tételek a következők: »A tehetséges korai felismerése.« Előadó Révész Géza dr. egy. m. tanár, Budapest. »Az iskolai jellemlapok szerkesztésének szempontjai.« Előadó: Weszelő Ödön dr. egy. m. tanár, főigazgató, Budapest. »A tehetséges gyermek nevelése, oktatása, társadalmi és hatósági felkarolása. Előadó: Plichta Béla tanár, Szeged. »Az erkölcsileg züllött gyermek lélektana s javító- és gyógyító nevelésének irányelvei. Előadó: Révész Margit dr. orvos, a Gyógypedagógiai Gyermekszanatórium igazgatója, Budapest. »Társadalmi és ha-

tósági intézmények az erkölcsi züllés veszedelmének kitétt gyermek megmentésére és nevelésére.« Előadó: S á n d o r József dr. törvényszéki bíró és gyermekbíró, Brassó. »Pedagógiai szempontok a hadiárva nevelésében.« Előadó: K á r mán Elemér dr. kir. járásbíró és gyermekbíró, Budapest.

Szavazójoggal bíró nők szervezkedése.

Az Északamerikai Egyesült Államokban és Canadában, mindenütt, ahol a nők politikai jogokkal bíznak, mozgalom indult meg, hogy a nőket úgynevezett »Politikai ligák«-ba, vagy »Polgárok ligájába« tömörítsék azzal a kifejezett céllal, hogy a nők együttes parlamenti akcióinak sikerét pártonkívüliségük alapján biztosíthassák. Így többek között Ontarióban is a nők választójogának kiküzdésére alakult egyesületet, midőn az ontarioi nők aktív és passzív választójogukat megkapták, »Polgárok ligájává« szervezték át, mely a következő reformok keresztülvitelét tűzte ki célul:

»Elvekért és nem pártérdekért, igazságért és nem kegyekért küzdeni szolidáris együttműködés alapján«.

A követelések főbb pontjai:

- 1, A föderális választójog biztosítása.
- 2, A gyámkodás megszüntetése.
- 3, Társadalmi és etikai reformok kiküzdése,
  - a) Az anya ép úgy lehessen gyámja gyermekének, mint az apa.
  - b) A törvénytelen gyermek társadalmi és jogi helyzetére vonatkozó törvények revíziója.
  - c) A mindkét nembeli kiskorúak védelme erkölcsi veszélyek ellen; védelmi koruknak 21 évre felemelése.

- d) Egyenlő munkáért egyenlő bért.
- e) A minimális munkabér megállapítása.
- f) Az anyasági biztosítás.
- g) Az egész államra szóló alkoholtilalom.

4. A büntetőjog.

- a) A büntetőjog revíziója.
- b) A halálítélet megszüntetése.

5. Börtönügyi reformok.

- a) Fiatalkorúak bírósága minden városban létesítendő nők és férfiak közös vezetése mellett.
- b) A rabok keresete részben családjuk fentartására fordítandó, részben pedig számukra takarékpénztárakban helyezendő el.
- c) Más országok börtönrendszereinek tanulmányozása.
- d) Ipari és mezőgazdasági telepek létesítése börtönök helyébe.

6. Nevelésügy.

- a) A népiskolákban a gazdasági ismeretek elemi oktatása,
- b) A tanítószag részére tanfolyamok létesítése, hogy megszerezhessek azokat az ismereteket, amelyek alapján a növendékeket felvilágosíthatják azokról a fontos eugénikai követelményekről, amelyek a mostaninál magasabbrendű szülői feladatokra képesíti őket.

7. Nemzetközi viszonylatok.

- a) Leszerelési tanács és választott bíróság létesítése, amely férfiakból és nőkből álljon, hogy a nemzetek közötti békés egyetértést biztosíthassuk.
- b) Nemzetközi problémák tanulmányozása.

Választójogot az anyáknak!

Mert a politika nemcsak a házon kívül, hanem a gyermek belsejében is kárt tehet!

Hírek Oroszországból.

Dr. Schischkina Javenin, aki a budapesti választójogi kongresszus orosz delegációjának vezetője volt, tagja annak a 61-es bizottságnak, amelynek feladata, hogy az orosz alkotmányreform tervezetét kidolgozza.

A Russkoje Slovo június 2-15-iki száma közli a hirt, hogy az új orosz törvények alapján megválasztották már az első nőbirót, kinek atyja is egy jól ismert, kiváló bíró.

Az első női képviselő Canadában.

Mc. K i n n e y asszony a neve az első canadai női képviselőnek. Pártonkívüli programmal választották meg őt Claresholm kerületben.

Jeanette Rankin Békeszavazata.

Amerika első nőképviseelőjét, Rankin asszonyt, Baltimoreban megintervjuválták, miért szavazott a parlamentben a háború ellen?

— Én úgy látom, mondta Jeanette Rankin, — hogy a nő speciális szerepe a világ munkájában az emberi faj megvédése és megtartása. Ez a mi feladatunk és érzetem, hogy nekem, mint az amerikai parlament első nőképviseelőjének kötelességem ennek érdekében síkra szállni.

A Feministák Egyesületének és az Állandó Béke Magyar Feminista Bizottságának tagjaihoz!

A közhangulat országszerte impozánsan nyilatkozik meg a nők választójoga mellett. A kormány tagjai hivatalos nyilatkozatokban jelentették ki (legutóbb Kolozsvárott *gróf Apponyi Albert*), hogy a nők választójogának a törvényjavaslat értelmében nem lesz osztályjellege.

Csupán arra nézve nem kaptunk még megnyugtatót, hogy mint a választók valamennyi kategóriája, a nők is megkapják mind az aktív, mind a passzív választójogot. Azért ez utóbbinak megadását kell követelnünk ugyanoly nyomatékkal, mint a nők összes rétegeinek politikai egyenjogúsítását.

E törekvésünk visszhangra talált már a budapesti sajtóban; *vidéki tagtársaink* feladata, hogy biztosítsák számára a vidéki sajtó támogatását. Kell, hogy elhárítsuk a törvényjavaslat útjából a konzervatív köröknek azt az ellentállását, amely miatt a kormány szükségesnek véli a nőknek adandó politikai jogok ilyen csorbítását.

Minden erőnkkel rajta legyünk, hogy a nők választójogáért folytatott buzgó agitációval siettessük mind az egyoldalú férfitörvény megszüntetését, mind az igazi demokrácia megvalósulását.

Szerdán, f. hó 24-én este 6 órakor a régi képviselőházban

nyilvános értekezletet

tartunk, melynek tárgya;

A gyermekmunka hatása a gyermek fejlődésére.

Előadó: *dr. Edelmann Menyhért*, a nagyváradi áll. gyermekmenhely igazgató-főorvosa.

Felszólalásukat megígérték: *dr. Katona Béla* közgazdasági író, *Kis Adolf*, a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár igazgatója és *Fényes László* országgyűlési képviselő.

Szombaton, november 3-án *kerületi értekezletet* tartunk a Belvárosi Polgári Kör helyiségében. Előadók: *dr. Csizmazia Endre* országgyűlési képviselő, *dr. Orosz Emil* egyetemi tanár, *Székely Ferenc* törvényhatósági bizottsági tag,

Tartalom:

<i>gróf Teleki Sándorné: Asszonyorsors fordulóján</i>	153
<i>Szegvári Sándorné: Egyoldalú demokrácia?</i>	154
<i>Gerő Ödön: A jelképes női választójog</i>	155
<i>dr. Dienes Valéria: A nő választójoga</i>	156
<i>Szilágyi Géza: Az első állomás</i>	157
<i>Nagygyűlés a nők választójogáért</i>	158
<i>Nyílt levél Sándor László főkapitány úrhoz</i>	160
<i>A nők választójogának néhány újabb fontos eseménye</i> ...	160
<i>Mit várhatunk a nők választójogától?</i>	161
<i>Angol vezető politikusok nyilatkozatai a nők választójogáról</i>	163
<i>Szemle</i>	164
<i>A Feministák Egyesületének és az Állandó Béke Magyar Feminista Bizottságának tagjaihoz!</i>	106

A szerkesztőség tagjai:	Laptulajdonos:
Bédy-Schwimmer Rózsa első szerkesztő	Feministák Egyesülete
Szilkra (gr. Teleki Sándorné)	Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Pogány Paula	V., József-tér 9. szám. Telefon: 142-40.
„A Nő” a Feministák Egyesületének, annak felvidéki, nagybecskereki nagyváradl, nyíregyházi, szegedi és temesvári fiókjának, és a „Férfi liga a nők választójoga érdekében” hivatalos közlönye. Lapunk tartalma csak a forrás megnevezésével vehető át.	

Unio Magyar Villamossági R.-Társ. Budapest, V., Rudolf-tér 5. Városi üzlete: VI. Andrásy-ut 15. Saját készítményű művészi kivitelű Csillárok, falikarok, álló- és asztali-lámpák A háztartás és testápolás céljaira szolgáló saját gyártmányú elektromos készülékek, mint: Háztartási motor készülékekkel, vacuum cleaner, parketkeféltő, kályha, szamovárt, teaforzó, kávéfőző, vízmelegítő, főzőlemez (rechaud), rost (husoknak), vasaló, szivargyújtó borotválóvízmelegítő, hajszütő-vas, hajszárító, melegítővánkos, massage-készülék, ventilátor inhalátor, sterilizátor, ozonizátor stb. A kisipar céljaira szolgáló saját gyártmányú: motorok, csiszológépek, bundaporolók, fürdőgépek stb. A. E. G. fémdrót-lámpák, spirallámpák, Nitralámpák. Szerelő zavarok megszüntetésére telefonhívásra bármikor éjjel is megjelenünk. :: Telefón: 40-49.	

Tanítsassuk gyermekeinket
a legújabb művészi sportra!

ORCHESZTIKAI ISKOLA

Gyermekek és felnőttek részére
Igazgató: Dr. DIENES VALÉRIA

Az orchesztikai képzés eredményei:

Erő, edzettség, szépség.

Arányos testalkat.

Harmonikus mozdulatok.

A rátermetteknek művész-pálya.

Az Orchesztikai Iskola tanfolyamai:

1. **Plasztika** (Spártai torna)
2. **Ritmika** (Klasszikus tánc)
3. **Mimika** (Művész-iskola)

Belratkozni lehet naponta d. e. 10-1-ig és
d. u. 6-8-ig a Feministák Egyesületében.

Fizessünk elő

A NŐ-re;

kérjük minden klubban, kávé-
házban és cukrászdában!

